

עין משפט
גזר מצוה

י' א ב ג מ'י פ"ז מהל' תמנות עניים ה' ג ד סמג עשין קסז טו"ע י"ד סימן רג טע"ף א':

יח ד (טו"ע) י"ד שם טע"ף ד':

יב ה ו מ"י שם הלכה ט סמג שם טו"ע שם סימן רג טע"ף ט: **ב ז** מ"י שם טו"ע שם טע"ף י':

כא ח מ"י פ"י שם ה' ט סמג שם טו"ע י"ד ס' רמז טע"ף ח: **כב ט** טו"ע שם טע"ף א' טהנה"ה:

כג י מ"י שם הלכה י טו"ע שם טע"ף ט:

תוספות רי"ר

שחייב בצמזת וריקא נמי דקתני להחיות אלמא אינו קורם אלא במקום שאין לו חיות במקום אחרת אבל במקום שיכול לחזור האשה קורמת: ת"ר יתום ויתומה שבאו להנשא משיאים את היתומה ואח"כ היתום מפני שבשתה של אשה מרובה משל איש ת"ר יתום שבא לישא שוכרים לו בית ומציעים לו מטה וכל כלי תשמישו ואח"כ משיאין לו שנאמר די מחסורו אשר יחסר (לו) זו מטה ושלחן. לו זו אשה וכה"א אעשה לו עוד כנגדו ת"ר די מחסורו אהיה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה לעשו אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב ועבד לרוץ לפניו. מעשה בהלל הזקן שלקח לעני כן טובים סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו ג'. מילין. ת"ר אין לו ואינו רוצה להתפרנס משל אחרים נותנים לו לשם הלואה וחוזרים ונותנים לשם מתנה דברי ר"מ יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנים לו לשם מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה ר"ש אומר יש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם הלואה וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה דברי ר"י וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נותנים לו לשם מתנה והעבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם הלואה וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה דברי ר"י וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נותנים לו כל עיקר תעביטנו דברה תורה כלשון בני אדם: אר"א באושא התקינו המבזבז אל יבזבו יותר מחומש וה"מ מחיים שלא יירד מנכסיו אבל לא"מ ל"ל בה עיין בפ' נערה:

סז:

שצאו לינשא. משל נדקה דלמרינן לקמן אשר יחסר לו זו אשה: **משל עופות**. שדמיהן יקרים והוא היה מעונג: **צליטרא צצר**. שהיה צצר ציוקר והיה צריך צצר צדמי ליטרא מעות: **כפר קטן סיה**. ואין המותר נמכר: **אמטולסיה**. צצצילו. והיינו רצותא ולעולם צמשקל ליטרא צצר קאמר: **ההוא דאסא**. עני המצקש פרנסה: **צמה אסא סועד**. מה אמה רגיל לאכול צסעודמך: **צעסו**. הכל לפי מה שהוא צריך כל יחיד ויחיד לפי לימודו: **אמר רצא מאי דקמא**. מה דבר זה שאירע לפני עמה שלא הייתי רגיל צכך צצאת זו לכאן ותרנגולת ויין ישן צידה: **נענסי לך**. דברתי יותר מדאי: **אין לו**. משלו: **ואינו רוצה להספרנס**. משל נדקה: **יש לו ואינו רוצה להספרנס**. משלו אלא משל נדקה ומסגף עצמו צרעצ: **ססוזא דעסו עליו**. יצבה לבו לומר דעתם לחזור ולגבות הימני הואיל ומצעוני משכון אין זו אלא הלואה ויטול צלא צושט שיאמר אין לי משכון והס יאמרו טול צלא משכון: **ציטורא דדשא**. חור צצמפתן וציר הדלת סוצצ צו: **ההוא יומא**. אותו היום שנתן העני לצו לדעת מי נותנס לו: **כיון דחוא**. העני: **אנא צצינחא גגו ציסא**. ועניים מואלין אותי לפיכך צוכתי גדול: **ומקרבא הנייסי**. הנאנתי מוזומנת שאני מחלקת לחס וצצר ומלמ אצל אמה נותן מעות לעניים והס טורחיס וקוינס סעודה: **מאי כולי האי**. למה להס לצרוח ולכנס לתנור: **היא מואלס והיא שלתה וגו'**. אע"פ שצאתה לשרף לא גילתה הדצר אלא אס כן יגלה הוה ואס לא יגלה נשרפת: **עייפינהו**. כפלינהו: **סיאנקי**. שם מקוס: **וודאי קליני**. צידה קלה הכינוי לדרך רחוקה שאני יוצא לה: **ומלני עיניס**. ומתני עיניו כלפי אחוריו לראות שלא יצא רמאי ויתירס שעושה עצמו עני והענייס צאים ומתיריס אותם: **צטלי**

א"לף לשון ויאת אש צציון (איכה ד): **צטלי**

כאנשי גליל העליון ישלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותא אמר רב הונא ליטרא בשר משל עופות ואיבעית אימא בליטרא בשר ממש רב אשי אמר התם כפר קטן היה בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה: ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בערשים גלגל עמו בערשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפגוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא א"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא ^אעיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן

הקב"ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חוויא ליה תליסרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי דקמא א"ל ^אנענתי לך קום אכול תנו רבנן אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום הלואה וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ינותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונותנין לו לשום הלואה לשום מתנה הא לא שקיל אמר רבא ילפתוח לו לשום מתנה יש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום מתנה וחוזרין ונותנין לו לשום הלואה וחוזרין ונפרעין ממנו חוזרין ונפרעין הימנו תו לא שקיל אמר רב פפא לאחר מיתה ר"ש אומר ויש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרים לו הבא משכון וטול כדי שתזווח דעתו עליו ^את"ר ^אהעבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום הלואה וחוזרין ונפרעין ממנו מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו דברי ר' יהודה וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו ואלא מה אני מקיים תעביטנו ^אדברה תורה כלשון בני אדם ^אמר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא ^איום אחד אמר אחיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתיה בהדיה כיון דחזויה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי לההוא אתונא דהוה גרופה גורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתיהו שקול כרעיק אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכחנא בגויה דביתא ^אומקרבא אהנייתי ומאי כולי האי ^אדאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנא לן מתמר דכתיב ^אהיא מוצאת מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכיפורא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה אתא אמר ליה לא צריך אמר מאי חזית חזאי דקא מולפי ליה יין ישן אמר מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו ניהליה כי קא ניחא נפשיה אמר אייתו לי חושבנאי דצדקה אשכח דהוה כתיב ביה שבעת אלפי דינרי ^אסיאנקי אמר זוודאי ^אקלילי ואורחא רחיקתא קם בובזיה לפלגיה ממוניה היכי עבד הכי ^אוהאמר ר' אילעאי באושא התקינו המבזבז אל יבזבו יותר מחומש ^אהני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה: ^ארבי אבא הוה צייר זוזי בסודריה ושדי ליה לאחוריה וממצי נפשיה לבי עניי ומצלי עיניה מרמאי רבי חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבעה זוזי כל מעלי שבתא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד דביתיהו אתאי אמרה ליה לא צריך מאי חזית שמעי דהוה קאמרי ליה במה אתה סועד במלי

^[מסעות (בי"ט דה.)] המבזבז. לעניים, אל יבזבו יותר מחומש. שנכסיו, שלא יעזקו לכזית (דעיל ג.). ושדי ליה לאחוריה. והעני טעלה ויודע ממני טעלה ואיטו יודע למי טמנה (בי"ב י.).

מציאת האשה פרק ששי כתובות

שצאו לינשא. משל נדקה דלמרינן לקמן אשר יחסר לו זו אשה: **משל עופות**. שדמיהן יקרים והוא היה מעונג: **צליטרא צצר**. שהיה צצר ציוקר והיה צריך צצר צדמי ליטרא מעות: **כפר קטן סיה**. ואין המותר נמכר: **אמטולסיה**. צצצילו. והיינו רצותא ולעולם צמשקל ליטרא צצר קאמר: **ההוא דאסא**. עני המצקש פרנסה: **צמה אסא סועד**. מה אמה רגיל לאכול צסעודמך: **צעסו**. הכל לפי מה שהוא צריך כל יחיד ויחיד לפי לימודו: **אמר רצא מאי דקמא**. מה דבר זה שאירע לפני עמה שלא הייתי רגיל צכך צצאת זו לכאן ותרנגולת ויין ישן צידה: **נענסי לך**. דברתי יותר מדאי: **אין לו**. משלו: **ואינו רוצה להספרנס**. משל נדקה: **יש לו ואינו רוצה להספרנס**. משלו אלא משל נדקה ומסגף עצמו צרעצ: **ססוזא דעסו עליו**. יצבה לבו לומר דעתם לחזור ולגבות הימני הואיל ומצעוני משכון אין זו אלא הלואה ויטול צלא צושט שיאמר אין לי משכון והס יאמרו טול צלא משכון: **ציטורא דדשא**. חור צצמפתן וציר הדלת סוצצ צו: **ההוא יומא**. אותו היום שנתן העני לצו לדעת מי נותנס לו: **כיון דחוא**. העני: **אנא צצינחא גגו ציסא**. ועניים מואלין אותי לפיכך צוכתי גדול: **ומקרבא הנייסי**. הנאנתי מוזומנת שאני מחלקת לחס וצצר ומלמ אצל אמה נותן מעות לעניים והס טורחיס וקוינס סעודה: **מאי כולי האי**. למה להס לצרוח ולכנס לתנור: **היא מואלס והיא שלתה וגו'**. אע"פ שצאתה לשרף לא גילתה הדצר אלא אס כן יגלה הוה ואס לא יגלה נשרפת: **עייפינהו**. כפלינהו: **סיאנקי**. שם מקוס: **וודאי קליני**. צידה קלה הכינוי לדרך רחוקה שאני יוצא לה: **ומלני עיניס**. ומתני עיניו כלפי אחוריו לראות שלא יצא רמאי ויתירס שעושה עצמו עני והענייס צאים ומתיריס אותם: **צטלי**

א"לף לשון ויאת אש צציון (איכה ד): **צטלי**

כאנשי גליל העליון ישלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותא אמר רב הונא ליטרא בשר משל עופות ואיבעית אימא בליטרא בשר ממש רב אשי אמר התם כפר קטן היה בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה: ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בערשים גלגל עמו בערשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפגוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא א"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא ^אעיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן

הקב"ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חוויא ליה תליסרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי דקמא א"ל ^אנענתי לך קום אכול תנו רבנן אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום הלואה וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ינותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונותנין לו לשום הלואה לשום מתנה הא לא שקיל אמר רבא ילפתוח לו לשום מתנה יש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום מתנה וחוזרין ונותנין לו לשום הלואה וחוזרין ונפרעין ממנו חוזרין ונפרעין הימנו תו לא שקיל אמר רב פפא לאחר מיתה ר"ש אומר ויש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרים לו הבא משכון וטול כדי שתזווח דעתו עליו ^את"ר ^אהעבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום הלואה וחוזרין ונפרעין ממנו מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו דברי ר' יהודה וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו ואלא מה אני מקיים תעביטנו ^אדברה תורה כלשון בני אדם ^אמר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא ^איום אחד אמר אחיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתיה בהדיה כיון דחזויה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי לההוא אתונא דהוה גרופה גורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתיהו שקול כרעיק אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכחנא בגויה דביתא ^אומקרבא אהנייתי ומאי כולי האי ^אדאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנא לן מתמר דכתיב ^אהיא מוצאת מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכיפורא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה אתא אמר ליה לא צריך אמר מאי חזית חזאי דקא מולפי ליה יין ישן אמר מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו ניהליה כי קא ניחא נפשיה אמר אייתו לי חושבנאי דצדקה אשכח דהוה כתיב ביה שבעת אלפי דינרי ^אסיאנקי אמר זוודאי ^אקלילי ואורחא רחיקתא קם בובזיה לפלגיה ממוניה היכי עבד הכי ^אוהאמר ר' אילעאי באושא התקינו המבזבז אל יבזבו יותר מחומש ^אהני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה: ^ארבי אבא הוה צייר זוזי בסודריה ושדי ליה לאחוריה וממצי נפשיה לבי עניי ומצלי עיניה מרמאי רבי חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבעה זוזי כל מעלי שבתא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד דביתיהו אתאי אמרה ליה לא צריך מאי חזית שמעי דהוה קאמרי ליה במה אתה סועד במלי

^[מסעות (בי"ט דה.)] המבזבז. לעניים, אל יבזבו יותר מחומש. שנכסיו, שלא יעזקו לכזית (דעיל ג.). ושדי ליה לאחוריה. והעני טעלה ויודע ממני טעלה ואיטו יודע למי טמנה (בי"ב י.).

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ו], ב) [תוספתא פאה פ"ד], ג) שם, ד) [נדרכות כח. תענית כ:], ה) כ"מ לא; ו) [קדושין י': וש"נ], ז) [נבי' י:], ח) [תענית כג: ושם איתא הנייתה], ט) נדרכות מג: סוטה י: כ"מ נט., י) [גני הערוך ויינקי פי' מטבע טוב], יא) [ע"י צ"ק ו: ומש"ס כ"ד על הגליון], ב) לעיל ג. ערכין כח., מ) [נבי' י:], נ) [נוע"ט מוס' כ"מ לא: ד"ה דברה וע"י צמוס' סוטה כד: ד"ה ור' יומנן ומוס' נמנות ח: ד"ה מאי בלרימות],

תורה אור השלם

- כי פתח תפתח את דרך ה' ותעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו: בדרם טו ח
- י' ואמר י' אלהים לא טוב יהיות דאָרם לבדו אַפֿשה לו עזר כנגדו: בראשית ב יח
- עני כל אליך ישברו ואתה נותן לָךְם את אֶבְלָם בעתה: תהלים קמה טו
- הוא מוצאת ליהא שְׁלַחַה אֶל חַמְיָה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הבר נא למי החרמת והפתילים והפשה והקלה: בראשית לח כה

הגהות הב"ח

א) גמ' צצטורא דדשא יומא חד אמר:

מוסף רש"י

זה שאין לו. ממה שספרנס, ואינו רוצה להתפרנס. משלן צנמנה, ואמר רחמנא העבט דרך הלואה (בי"ט לא.), זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס. משלו אלא משלן, ששתה חייב להעביטו וליפרע ממנו לאחר מיתה (שם). ושדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא. שהעני אינו יודע ממני טעלה והוא יודע למי טמנה (בי"ב י.). דכתיב היא מוצאת. ואילו צדקה לא אמרה אלו הסומנים של יהודה הם ולו אני הרה. אלא לאש אשר אלה לו אנכי הרה, אס יודע יהיה ואס לאו אשכף ולא אלבין פניו (נדרכות מג:). אף על פי שהיו מויליין אותה לפרעה לא אמרה להם ליהודה נענלמי אלא שאלה לו למי שאלה לו אנכי הרה ואס יהיה הוא מענלמי יהודה (בי"ט ט). ואס לאו מישקף ולא תמלה היא את הדצר (שם י: וכו' י"ז בראשית לח כה). באושא התקינו. כשימים סנהדרין צלושא שגלה וישנה שם סנהדרי גדולה דלמרינן כרייה (לא). גבי עשר